

PRIOPĆENJE

FIRST RELEASE

Obvezni ste da prilikom dozvoljenih radnji, u svom proizvodu ili aplikaciji navedete izvor podataka.
You are required to specify a data source when allowed in your product or application.

GODINA/YEAR XVIII

SARAJEVO, 28.05.2024.

BROJ/NUMBER 4

EKONOMSKE STATISTIKE

ECONOMIC STATISTICS

Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini, travanj 2024. Consumer Price Index in Bosnia and Herzegovina, April 2024

U travnju 2024. godine zabilježen rast razine cijena.

Cijene proizvoda i usluga koje se koriste za osobnu potrošnju u Bosni i Hercegovini mjerene indeksom potrošačkih cijena, u travnju 2024. godine u odnosu na prethodni mjesec, u prosjeku su zabilježile rast razine za 0,1%.

Više cijene u pojedinim odjeljcima.

Promatrano po odjeljcima prema namjeni potrošnje (COICOP), u travnju 2024. godine u odnosu na prethodni mjesec, u prosjeku je zabilježen rast cijena u odjeljcima Hrana i bezalkoholna pića za 0,2%, Alkoholna pića i duhan za 0,2%, Odjeća i obuća za 0,5%, Zdravstvo za 0,5%, Prijevoz za 0,4%, Komunikacije za 0,2%, Rekreacija i kultura za 0,5%, Restorani i hoteli za 0,7% te Ostala dobra i usluge za 0,2%.

Niže cijene u pojedinim odjeljcima.

Promatrano po odjeljcima prema namjeni potrošnje (COICOP), u travnju 2024. godine u odnosu na prethodni mjesec, u prosjeku je zabilježen pad cijena u odjeljku Stanovanje i režijski izdaci za 0,5% i Namještaj, kućanski uređaji i redovito održavanje kuće za 0,7%.

Na godišnjoj razini u prosjeku zabilježen rast razine cijena od 2,0%.

Razina cijena u travnju 2024. godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine viša je za 2,0%.

Prosječni rast cijena zabilježen je u odjeljcima Hrana i bezalkoholni napici za 1,2%, Alkoholna pića i duhan za 3,9%, Namještaj, kućanski uređaji i redovito održavanje kuće za 2,2%, Zdravstvo za 3,5%, Prijevoz za 3,1%, Komunikacije za 1,7%, Rekreacija i kultura za 4,5%, Obrazovanje za 2,1%, Restorani i hoteli za 8,8% te Ostala dobra i usluge za 5,7%.

Prosječni pad cijena je zabilježen u odjeljcima Odjeća i obuća za 7,3% te Stanovanje i režijski izdaci za 0,2%.

In April 2024, on average, price levels recorded an increase.

By divisions of COICOP classification in April 2024 compared to previous month, price level recorded an increase by 0,1%.

Higher prices in some divisions.

By the divisions of COICOP classification, in April 2024 as compared to the previous month, the price index increased in divisions of Food and non-alcoholic beverages by 0,2%, Alcoholic beverages and tobacco by 0,2%, Clothing and Footwear by 0,5%, Health by 0,5%, Transport by 0,4%, Communications by 0,2%, Recreation and Culture by 0,5%, Restaurants and Hotels by 0,7% and Other goods and services by 0,2%.

Lower price levels in some divisions.

By the divisions of COICOP classification, in April 2024 as compared to the previous month, the price index decreased in division of Housing and utilities by 0,5% and Furniture and furnishing by 0,7%.

On annual level, on average, price levels increased by 2,0%.

The price level in April 2024 as compared to the same month of the previous year increased by 2,0%.

The average increase of prices was recorded in divisions of Food and non-alcoholic beverages by 1,2%, Alcoholic beverages and tobacco by 3,9%, Furniture and furnishing by 2,2%, Health by 3,5%, Transport by 3,1%, Communications by 1,7%, Recreation and Culture by 4,5%, Education by 2,1%, Restaurants and hotels by 8,8% and Other goods and services by 5,7%.

The decrease of prices on average was recorded in division of Clothing and footwear by 7,3% and Housing and utilities by 0,2%.

Indeks potrošačkih cijena prema klasifikaciji COICOP u travnju 2024. godine
The Consumer Price Index by COICOP classification in April 2024

COICOP	Odjeljak	IV 2024 III 2024	IV 2024 IV 2023	IV 2024 XII 2023	I-IV 2024 I-IV 2023	IV 2024 Ø2023	IV 2024 Ø2015	Division	COICOP
00	Ukupan indeks	100.1	102.0	101.2	102.0	101.8	125.8	Total Index	00
01	Hrana i bezalkoholni napici	100.2	101.2	101.5	101.8	101.8	145.3	Food and non-alcohol.beverages	01
01.1	Hrana	100.2	100.9	101.5	101.6	101.6	146.6	Food	01.1
01.2	Bezalkoholni napici	100.4	104.3	101.2	104.5	102.9	135.0	Non-alcohol. drinks	01.2
02	Alkoholni napici i duhan	100.2	103.9	103.0	104.3	104.0	146.1	Alcohol. bever. and tobacco	02
02.1	Alkoholni napici	100.9	106.7	103.6	107.0	105.9	121.5	Alcoholic drinks	02.1
02.2	Duhan	100.0	103.1	102.9	103.5	103.5	155.2	Tobacco	02.2
03	Odjeća i obuća	100.5	92.7	98.0	93.4	95.5	45.7	Clothing and footwear	03
03.1	Odjeća	99.9	92.3	97.5	92.9	94.7	47.5	Clothing	03.1
03.2	Obuća	102.1	93.7	99.0	94.5	97.5	41.7	Footwear	03.2
04	Stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti	99.5	99.8	99.1	100.0	100.0	131.7	Housing, water, electricity, gas and other fuels	04
04.1	Najamnina	100.0	107.3	102.9	107.6	105.9	142.7	Actual rentals for housing	04.1
04.3	Održavanje i popravka stana	100.5	109.0	102.9	109.2	106.8	136.8	Maint. and repair of the dwelling	04.3
04.4	Vodoopskrba i različite komunalne usluge	100.1	107.4	102.7	108.7	106.3	124.3	Water supply and miscellaneous services relating to the dwelling	04.4
04.5	Električna energija, plin i drugi energenti	99.2	97.6	98.0	97.6	98.2	131.8	Electricity, gas and other fuels	04.5
05	Namještaj, kućanski uređaji i redovito održavanje kuće	99.3	102.2	99.7	103.3	101.2	115.3	Furnishings, household equipment and rout.main. of the house	05
05.1	Namještaj, pokućstvo, tepisi i ostale podne prostirke	99.5	99.8	99.5	100.3	99.7	115.8	Furniture and furnishings, carpets and other floor coverings	05.1
05.2	Tekstilni proizvodi za kuću	99.5	100.4	99.5	101.9	100.3	95.8	Household textiles	05.2
05.3	Kućanski uređaji	100.0	101.9	100.7	101.3	101.0	101.8	Household appliances	05.3
05.4	Stakleno i stolno posuđe	100.2	101.5	100.2	101.8	101.2	99.2	Glassware, tableware and household utensils	05.4
05.5	Alat i oprema za kuću i vrt	100.0	102.8	101.0	103.3	102.2	119.8	Tools and equip. for house and garden	05.5
05.6	Dobra i usluge za redovito održavanje kuće	98.9	103.3	99.2	105.2	101.8	118.6	Goods and services for routine household maintenance	05.6
06	Zdravstvo	100.5	103.5	101.3	103.1	102.8	114.7	Health	06
06.1	Medicinski proizvodi, pomagala i oprema	100.6	105.4	102.3	105.0	104.4	122.0	Medical products, appliances and equipment	06.1
06.2	Zdravstvene usluge, osim bolničkih	100.2	100.5	99.6	100.2	100.2	104.1	Out-patient services	06.2
06.3	Bolničke usluge	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	105.3	Hospital services	06.3
07	Prijevoz	100.4	103.1	102.6	100.1	101.7	128.6	Transport	07
07.1	Kupovina vozila	100.0	102.5	100.5	102.6	101.8	106.9	Purchase of vehicles	07.1
07.2	Uporaba prijevoznih sredstava	100.5	103.5	103.1	99.6	101.8	131.3	Operation of personal transport equipment	07.2
07.3	Usluge prijevoza	100.2	100.7	100.5	101.4	101.0	135.1	Transport services	07.3

COICOP	Odjeljak	IV 2024 III 2024	IV 2024 IV 2023	IV 2024 XII 2023	I-IV 2024 I-IV 2023	IV 2024 Ø2023	IV 2024 Ø2015	Division	COICOP
08	Komunikacije	100.2	101.7	100.3	102.1	101.4	100.3	Communication	08
08.1	Poštanske usluge	100.0	100.2	100.2	100.1	100.2	102.7	Postal services	08.1
08.2	Telefonska i telefaks oprema	99.9	95.7	99.8	95.3	96.7	59.2	Telephone and telefax equipment	08.2
08.3	Telefonske i telefaks usluge	100.3	102.0	100.3	102.5	101.6	103.7	Telephone and telefax services	08.3
09	Rekreacija i kultura	100.5	104.5	101.4	104.3	103.0	126.7	Recreation and culture	09
09.1	Audiovizuelna, foto i informatička oprema	99.7	92.6	99.8	92.6	94.8	69.3	Audio-visual, photo and information processing equipment	09.1
09.2	Ostala trajna dobra za rekreaciju i kulturu	100.0	102.1	101.0	101.8	101.6	112.3	Other major durables for recr. and culture	09.2
09.3	Ostali predmeti i oprema za rekreaciju, vrt i kućni ljubimci	99.3	101.3	100.5	103.2	101.8	114.0	Other recreational items and equipment, gardens and pets	09.3
09.4	Usluge rekreacije i kulture	101.3	105.3	102.3	104.3	104.1	131.3	Recreational and cultural services	09.4
09.5	Novine, knjige i pisaci pribor	100.0	105.8	100.5	106.0	103.8	139.0	Newspapers, books and stationery	09.5
09.6	Paket aranžmani	100.5	107.3	104.7	106.4	101.3	131.8	Package holidays	09.6
10	Obrazovanje	100.0	102.1	100.2	102.0	101.4	107.2	Education	10
10.1	Predškolsko i osnovno obrazovanje	100.0	105.8	101.2	105.3	103.9	131.8	Pre-primary and primary education	10.1
10.2	Srednjoškolsko obrazovanje	100.0	102.4	100.0	102.4	101.2	102.1	Secondary education	10.2
10.4	Univerzitetsko obrazovanje	100.0	101.3	100.0	101.3	100.9	104.2	High school and university education	10.4
10.5	Obrazovanje nedefinirano po razini	100.0	101.6	101.6	100.9	102.0	106.8	Education not definable by level	10.5
11	Restorani i hoteli	100.7	108.8	103.4	108.0	106.4	132.1	Restaurants and hotels	11
11.1	Usluge ishrane	100.7	108.5	103.4	107.8	106.2	135.5	Catering services	11.1
11.2	Usluge smještaja	101.1	111.1	103.8	109.0	108.2	113.0	Accommodation services	11.2
12	Ostala dobra i usluge	100.2	105.7	101.9	107.1	104.8	120.3	Other goods and services	12
12.1	Osobna njega	100.2	106.2	102.4	108.0	105.2	128.7	Personal care	12.1
12.3	Osobni predmeti druge namjene	100.2	100.4	100.7	100.9	100.2	93.1	Personal effects n.e.c.	12.3
12.5	Osiguranje	100.0	104.6	100.9	106.7	104.3	108.4	Insurance	12.5
12.6	Financijske usluge	104.6	110.3	110.1	104.4	110.4	134.8	Financial services	12.6
12.7	Ostale usluge	100.0	105.1	100.2	105.0	103.2	111.6	Other services n.e.c.	12.7

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Definicija indeksa potrošačkih cijena

Indeks potrošačkih cijena predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda i usluga koje kućanstva kupuju radi zadovoljenja svojih osobnih potreba na ekonomskom teritoriju Bosne i Hercegovine.

Namjena

Svrha prikupljanja potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini je dobijanje mjere inflacije u zemlji, entitetima i Distriktu Brčko. Pored toga indeks potrošačkih cijena se koristi i za usklađivanje plaća i zarada sukladno kolektivnim ugovorima, te mirovina i socijalnih davanja. Također se koristi i za očuvanje vrijednosti kod ugovora s indeksnim klauzulama, omogućuje upoređivanje stope inflacije s drugim zemljama, omogućuje upoređivanje kretanja cijena unutar zemlje između pojedinih regiona i služi kao temelj za deflacioniranje pojedinih makroekonomskih agregata u statistici nacionalnih računa i u druge svrhe.

Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini

Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini izračunava se na temelju reprezentativne liste proizvoda koju u 2023. godini čini 615 proizvoda. Svakog mjeseca prikuplja se oko 21000 cijena na unaprijed definiranom uzorku prodajnih mjesta na dvanaest geografskih lokacija.

Obuhvat indeksa

Geografski obuhvat. Cijene se prikupljaju na dvanaest lokacija (gradova) u zemlji (Banja Luka, Bihać, Bijeljina, Brčko, Doboj, Istočno Sarajevo, Mostar, Prijedor, Sarajevo, Trebinje, Tuzla, Zenica) odabranih prema kriteriju broja stanovnika i njihovoj ulozi u geografskom području kojem pripadaju.

Obuhvat proizvoda. Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje kupuje stanovništvo radi finalne potrošnje. Obuhvat dobara i usluga redovito se revidira kako bi se očuvala reprezentativnost liste proizvoda s obzirom na ukuse potrošača i njihove navike u pogledu kupovine.

Snimanje cijena

Sve cijene se prikupljaju lokalno na način da snimatelji od entitetskih Zavoda za statistiku i Agencije za statistiku BiH dobijaju jasne specifikacije naziva proizvoda i njegove COICOP šifre te jedinice mjere koje trebaju promatrati na terenu. Snimatelji na temelju tih informacija samostalno biraju konkretan proizvod čiju će cijenu snimati na određenom prodajnom mjestu. Snimatelj mora izabrati konkretni proizvod sukladno kriterijem najprodavanijeg proizvoda na datom prodajnom mjestu. Kako bi se osiguralo da snimatelji iz mjeseca u mjesec snimaju cijene istih proizvoda, te kako bi se moglo pratiti koje proizvode snimatelji promatraju na terenu oni u upitnik unose i unaprijed definiran skup dodatnih karakteristika proizvoda i informacije o eventualnim zamjenama proizvoda ukoliko ih bude.

NOTES OF METHODOLOGY

Defintion of Consumer Price Index

Consumer Price Index represents a measure of average prices (goods and services) which consumers buy for their personal needs.

Purpose

Consumer Price Index in Bosnia and Herzegovina is used as a measure of inflation in state, entites and District Brcko. It can be used as an indicator of values with index clauses, it also serves as a deflator of final consumer purchasing power and it is also used in inflation comaprison among other regions, CPI can serve as a deflator of National accounts data and other purposes.

Consumer Price Index in Bosnia and Herzegovina

Consumer Price Index in Bosnia and Herzegovina is caluculated on the basis of the resrepresentative list of products that in year 2023 consisting of 615 different items. Each month over 21 000 prices are being collected in accordance with defined sample of outlets and 12 geographical locations.

Scope of the index

Geographic coverage: The prices are being collected in 12 geographic locations (towns) in country (Banja Luka, Bihac, Bijeljina, Brcko, Doboj, Istocno Sarajevo, Mostar, Prijedor, Sarajevo, Trebinje, Tuzla, Zenica) chosen by the criterion of their weight in terms of population and their role with respect to the geographical areas that they belong to.

Product coverage: All relevant goods and services bought by the reference population for the purpose of final consumption are included in the index. The coverage of goods and services is reviwed regularly in order to ensure the representativnes of the basket with respect to the consumer tastes and purchasing practices.

Price collection

All the prices are being collected by the personnel of the statistical institutions in both entities and BHAS. The price collectors recive a clear specifications of the item name, it's COICOP code and unit of measurment that they should collect in specific outlet. They choose a concrete item for price collecting in specific outlet, in accordance with the criterion of the most sold products in that outlet. In order to be sure that the collector is collecting prices for exactly the same items each month, the form for the price collecting also includes the informations on detailed product description in terms of brands, variety and quantity. as well as the informations on possible replacements of items.

Takav način snimanja omogućuje praćenje promjene kretanja cijena između dva razdoblja, ali ne i poređenje prosječne cijene između različitih geografskih lokacija.

Za potrebe indeksa potrošačkih cijena snimanje cijena se vrši sljedećih dana u mjesecu:

- za poljoprivredne proizvode koji se prodaju na tržnicama cijene se prikupljaju dva puta mjesečno i to u prvom i trećem tjednu u mjesecu;
- za sve ostale proizvode cijene se sukladno važećim Europskim regulativama prikupljaju jedanput mjesečno (između 1. i 21. u mjesecu) s tim da se nužno održava isti interval između prikupljanja.

Ponderi

Ponderi koji se primjenjuju za izračun indeksa potrošačkih cijena su koeficijenti koji odražavaju relativnu važnost odabranih proizvoda i usluga u ukupnoj potrošnji kućanstava na domaćem teritoriju. Pomoću njih se izračunavaju elementarni indeksi kao ponderirani prosjeci. Bazirani su na podacima povezanim sa finalnom potrošnjom kućanstava i na podacima o broju stanovnika.

Temeljni izvor podataka za izradu pondera za obračun indeksa potrošačkih cijena je Anketa o potrošnji kućanstava. Za izračun indeksa potrošačkih cijena od siječnja 2018. godine primjenjuju se ponderi koji se baziraju na podacima iz Ankete o potrošnji kućanstava za 2015. godinu. Ponderi se svake godine korigiraju s kretanjem cijena u prethodnoj godini.

Klasifikacija

Za klasificiranje proizvoda iz statistike potrošačkih cijena upotrebljava se Klasifikacija osobne potrošnje prema namjeni (Classification of Individual Consumption by Purpose-COICOP) koja dijeli izdatke na dvanaest osnovnih odjeljaka proizvoda i usluga za koje se izračunavaju indeksi.

Agregiranje

Izračun indeksa potrošačkih cijena počinje izračunom elementarnih indeksa (indeksa proizvoda) i indeksa reprezentativnih stavki na razini gradova. Pri tome se kao mjera srednje vrijednosti koristi geometrijska sredina. Agregirani indeksi se nakon toga izračunavaju korištenjem Laspeyres-ove formule za ponderiranu aritmetičku sredinu, počevši od indeksa reprezentativnih stavki na razini entiteta sve do općeg indeksa za Bosnu i Hercegovinu. Referentna baza za izračun indeksa je 2015. godina.

Ostale definicije

Proizvod: bilo koji proizvod ili usluga za osobnu potrošnju koji se mogu kupiti. Skupni naziv za proizvode i usluge.

Reprezentativna stavka: proizvod na najnižoj razini agregacije, odnosno proizvod u prodajnom mjestu na jednoj geografskoj lokaciji za koji se može procijeniti ponder.

Stopa promjene: stopa promjene u specifičnom referentnom razdoblju u poređenju sa vrijednošću sa početka tog razdoblja ili iz konkretno definiranog ranijeg razdoblja.

All of this allows us to monitor the exact price change in two different periods, but not the comparison of average prices between different geographical locations.

For the purposes of CPI calculations, the price collection is scheduled as follows:

- *for agricultural products sold on green markets the prices are being collected twice a month, in the first and third week of a month;*
- *for other items the prices, in accordance with European Regulative, are being collected once a month (on the 1 and 21 of the month) with the obligation of maintaining the interval of price collection.*

Weights

Weights used for calculating the CPI reflect relative importance of the sampled goods or services in the total consumption of resident households within the domestic territory. They are used for elementary indices calculations as the weighted averages. They are based on the data linked to the household final consumption and population.

The most important data source for calculating the weights used in the consumer price indices are the Household Budget Survey. Since January 2018 the compilation of the CPI has been based on the weights derived from household expenditures from the Household Budget Survey 2015 updated every year according to price movement recorded in a previous year.

Classification

The classification of products used in the CPI is based on the Classification of Individual Consumption by Purpose (COICOP). The COICOP divides consumer expenditures into twelve different divisions of consumer goods and services.

Aggregation

Consumer Price Index calculation begins with the computation of elementary aggregate indices (items indices) and representative position at the level of towns. Elementary aggregate indices are calculated by using Laspeyres formula for weighted arithmetic mean starting from the level of representative positions indices at the level of entities to the overall index at the level of Bosnia and Herzegovina. Reference base year for index calculation is 2015.

Other definitions

Products: any consumer goods or services that can be purchased. a term covering both goods and services.

Representative position: lowest level of product aggregation. i.e. item in an outlet in a geographic location with a weight.

Rate of change: rate of change of prices in a specific reference period compared with the value from the beginning of that period or from specifically defined earlier period or in a specific period of time.

Publikuje Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, 71000 Sarajevo, Zelenih beretki 26
Published by the Agency for Statistics of the Bosnia and Herzegovina, 71000 Sarajevo, Zelenih beretki 26

Telefon/Phone: +387 (33) 911 911 | Telefaks/Telefax: +387 (33) 220 622
Elektronska pošta/E-mail: bhas@bhas.gov.ba | Internetska stranica/Web site: www.bhas.gov.ba

Odgovorne osobe/Responsible persons:

Ivana Tavra-Čolo, pomoćnica ravnateljice za ekonomske statistike
Ivana Tavra-Čolo, Assistant Director of Economic Statistics

Vesna Čužić, ravnateljica
Vesna Čužić, Director

Priopćenje priredili: Rubina Ligata i Selma Husković
Prepared by: Rubina Ligata and Selma Husković

Razmislite o očuvanju okoliša prije tiskanja dokumenta.
Please consider the environment before printing this document.